

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ДЖЭПСАЛЪ

Тичыпгъу лъапгъэр! Адыгэ Республикэм щыпсэуху лъытэныгъэ зыфэтшыхэрр!

Мы илээсым бэдзэогъум и 7-м Краснодар краим ошлэ-дэмышлагъэ зыхэлъ тхьамыкIэгъошхо къыфыкыокIыгъ. ГухэI нахъ мышIэми, цыфхэр хэIодагъэх, нэбгырэ мин пчъагъэмэ зэрар ахыгъ. Псэу къатеуагъэм цыфхэр зычIэс унэхэр, хъызмэт псэуалгъэхэр, лъэмыджхэр, псэупIэхэм яинфраструктурэ зыхыгъагъэх.

Псэу къыдэкIыгъэм ыпкIэ кыкIэу цыфхэр зэрэхэIодагъэхэр яIахыгъэм ямызакъоу, тыхэгъогу псэуэми гухэIышхо, къынышхо ащыгъу.

Мы мафэхэм цыф псэупIэху псыр къыздэхъагъэхэм щыIагъу адэлыр зыпкIэ игъэуцожыгъэным ыкIи щынэгъончъагъэм апае Урысые Федерацием и Президентрэ и Правительствэрэ, Краснодар краим игубернаторрэ игъэцкIэкIо хабзэ иорганхэмрэ афэлъэкIыштыр зэкIэ ашIэ.

Адыгэ Республикэри къош Пшызэ шъолырым щыпсэухэрэм афэгумэкIы, сыда Iомэ аш фэдэ къыныр зэкIэми здырякIынэу мэхъу. Къалэу Крымскэ специалистхэмрэ спецтехникхэмрэ нэдгъэсыгъэх. ШыушIэ IэпыIэгъур аIэклагъэхъаным пае социальнэ фэлэ-фашIэхэр зэшIозыхэр гупчэху Адыгеим итхэм пунктхэр къащызэIуахыгъэх.

Тичыпгъу лъапгъэр, Краснодар краим щыпсэурэ цыфхэр зэрар зыхыгъэхэм хэти фэлъэкIыштым тетэу IэпыIэгъу аритынэу тышбоджэ.

Зимылъку, зиунэе пкъыгъохэр зышIокIодыгъэ цыфхэм шыушIэ IэпыIэгъоу аIэклагъэхъащтым иугъоин хэти зэрэхэлэжьэщтым тышхыгъэ тель.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ошлэ-дэмышлагъэ зыхэлъ тхьамыкIагъоу Пшызэ шъолырым щыпсэухэрэм къафыкыокIыгъэм зэрар къызфыхыгъэхэм ахыгъ афэзыгIупщ зышIоигъохэм счет гъэуцэагъэ къафызэIуехы.

ТызэрэзэхъушыIыкIырым ыкIи шыукы-зэрэдэлгъэр апае шъопсэу шъотэл!

*Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм и Тхъаматэ иугадзэу
IЭЦЭ Мухъамэд*

ТхъакIуцынэ Аслъан афэтхъаусыхагъ

Адыгеим и Лышхъэрэ ТхъакIуцынэ Аслъан Краснодар краим игубернаторэу Александр Ткачевым ыцIэкIэ тхъаусыхэ телеграммэу ыгъэхыгъэм мырзушгъу къышIэл:

— Краснодар краим ибалэхэмрэ ирайонхэмрэ ошлэ-дэмышIэ тхьамыкIагъоу къащыгъуэгъэм цыфхэр зэрэхэIодагъэхэр гухэIышхо сщыхъоу Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм ацIэкIэ сышгъуфэтхъаусыхэ. Мыщ фэдэ гумэкIыгъо лъэхъаным зэрар зыхыгъэхэм IэпыIэгъу афэхъунэу Адыгэ Республикэм ыублагъ ыкIи тапэкIи ар хъазыр лъэныкыо псэуэмкIи ишIуагъэ къыгъэкIонэу.

*Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ ипресс-
кыулыкъу*

ПэщакIэ илэу иIофшIэн ригъэжьэщт

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Адыгеим и Лышхъэрэ ТхъакIуцынэ Аслъан тыгъуасэ зэIукIэгъу адырилагъ Урысые Федерацием и ЦИК хэтэу Сиябшах Шапиевымрэ Адыгеим и ЦИК и Тхъаматэ IэнатIэкIэ кандидатэу Сэмэгу Нурбыйрэ, Шыугу къэтэгъэкIыжы Сэмэгу Нурбый тапэкIэ УФ-м ФедерациемкIэ и Совет зэрэхэтыгъэр. ИпIалгъэм къыпэу иполномочиехэр

зегъэтылхъэ нэуж Адыгеим и ЦИК-у кIэу зэхашагъэм ар хэхъагъ, 2012-рэ илээсым жъоныгъуакIэм и 30-м АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм изэхэсыгъоу щылагъэм кIэу аш хэхъагъэхэр щаухэсыгъагъэх. ЦИК-м нэбгырэ 12-у хэтэм ызыныкIор Адыгеим и Лышхъэрэ ыгъэуцэагъ, адрэр — республикэм и Парламент.

С. Шапиевым республикэм и ЦИК ыпэкIэ хэтыгъэхэм Iофэу ашIагъэр дэгъукIэ ылытагъ. ГушыIэм пае, Урысыем и ЦИК ылыныкыокIэ Адыгеим хэдзын кампаниер зэрэщызэхашэрэм фэгъэхыгъэу тхъаусыхэ е щыкIэгъэ ин щыIэу ыкIи хагъэунафкыкIыгъэп.

(ИкIэух я 2-рэ н. ит).

Зэдэлэжьэнхэм тегущыIагъэх

Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ ТхъакIуцынэ Аслъан нахыжэ-хэм я Советэу АР-м и Лышхъэрэ дэжэ щыIэм итхъаматэу ГъукIэлI Нурбый тыгъуасэ IофшIэгъу зэIукIэгъу дырилагъ. Iофтхъабзэм хэлэжьагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ.

ЫпэкIэ мы Советым итхъаматэ-гъэм ипсауныгъэ изытэт кыхэкIыкIэ иIэнатIэ къыгъэтылхыгъ. Илээс зэкIэлъыкIохэм аш Iофэу ышIагъэм республикэм ипашэ осэшIу фишыгъ, ежъыми, Iоф къыдэзышIагъэхэми рэзэныгъэ гушыIэхэр апыгъохыгъэх. Аш дакIоу бэмышIэу щыIэгъэ хэдзынхэм Советым хэтыштыхэри, тхъаматэри щыхадзыжыгъэх.

АР-м и Лышхъэрэ нахыжэ-хэм я Совет итхъаматэу агъэуцэагъэ Гъу-

кIэлI Нурбый фэгъушIуагъ, гъэхъагъэхэр ышIыхэзэ ыпэкIэ лъыкIотэнэу фэлъэIуагъ.

— Опытышхо зыIэкIэлъ цыфхэм уащыш, республикэм ихъухъэрэми, изытети дэгъоу уащыгъуаз, — къыIуагъ ТхъакIуцынэ Аслъан Н. ГъукIэлIым зыкъыфигъазэзэ. — ТиныбжыкIэхэм япIун епхыгъэ Iофыгъохэм язэшIохынкIэ инэу тыкыпщэгъуы. Джащ фэдэу республикэм илэу лъэпкIэ зэгъуылоньгъэр гъэпытэгъэным Со-

ветым хэтхэм анаIэ тырагъэтыныр анахъ мэхъанэшхо зыIэ лъэныкыохэм ащыш. Темыр Кавказым ит субъектхэу непэ лъэпкIэ ыкIи дин зэгъуылоньгъэ зэрымылхэм тылхыгъэмэ, тифофхэм язытэт бэкIэ нахышIу. Ма-мырэу тызэдэпсэу, зыкIыныгъэ тазыфагу илэ. ТапэкIи а зэкIэри гъэпытэгъэным тызэгъусэу Iоф дэтшIэн фэе, ашкIэ Советым ышIэн ылыгъыштыр бэ.

ПшъэдэкIыжэу ыхыгъэр дэгъоу къызэрэгъуылоньгъэр, цыхъэу къыфашIыгъэр къыгъэшъыпкъэжыныным ишъыпкъэу зэрэпылхыштыр, республикэм ипашэ къыгъэуцэагъэ пшъэрылхэр гъэцэкIэгъэным ыналэ зэрэтыригъэ-тыштыр ГъукIэлI Нурбый нэужым къыIуагъ. Илээс 15 хъугъэу Iоф зышIэрэ Советыр республикэм игъэцэкIэкIо ыкIи ихэбзэгъэуцу органхэм тапэкIи Iоф адишIэным зэрэфэхъазырым къыкIигъэтхыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ иунашъу

Краснодар краим щыпсэуху 2012-рэ илээсым бэдзэогъум псыр къызыдэкIым зэрар зэригъэшIыгъэхэм IэпыIэгъу ятыгъэнымкIэ Iофтхъабзэу заулэхэм яхылаIагъ

Краснодар краим щыпсэуху 2012-рэ илээсым бэдзэогъум псыр къызыдэкIым зэрар зэригъэшIыгъэхэм IэпыIэгъу ятыгъэнымкIэ Iофтхъабзэхэр зэшIохыгъэхэм пае:

Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие:

1) Краснодар краим щыпсэуху 2012-рэ илээсым бэдзэогъум псыр къызыдэкIым зэрар зэригъэшIыгъэхэм IэпыIэгъу ятыгъэнымкIэ Iофтхъабзэхэр зэрихъанху;

2) цыфхэм ыкIи юридическэ лицэхэм ежъхэм

яшIоигъоныгъэкIэ къатIупшырэ ахыгъэу счетхэм арыхъэрэ ошлэ-дэмышлагъэ зыхэлъ тхьамыкIагъохэр къэмыгъэхъуэгъэхэмкIэ ыкIи машом зыкъемыгъэштыгъэнымкIэ Комиссием унашъоу ышIыгъэм тетэу Iофтхъабзэхэр зэшIуахыгъэ зыхъукIэ агъэфедэнэу.

*Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан*

къ. Мыекъуапэ,
бэдзэогъум и 9, 2012-рэ илээс
N 128

Пэщакӕ иӕу илофшӕн ригъэжъэщт

(А 1-рэ н. кыӕщӕжъ).

А мӕфӕ дӕдӕм Тхакӕушынӕ Аслӕн Адыгӕ Республикӕм и ЦИК кӕу хӕхъагъӕхӕм зӕлукӕгъу адырилагъ. Республикӕм и Лышхъхъ ахӕм Иофӕу ашлагъӕмкӕ зӕрафӕразӕр кыкӕи-гъӕтхыгъ ыкӕи кӕу хӕхъагъӕхӕм гъӕхъагъӕ ашӕынӕу афӕлӕуагъ.

— Республикӕм и Гупчӕ комиссиеу Хъут Юрӕ зипӕцагъӕм Иофӕу ышлагъӕм тигъӕрӕзагъ. Хӕдзын Иофтхъабзӕхӕр Адыгеим ренӕу шыпкъагъӕ хӕлӕу, шхъхъихыгъӕу щӕклох. Коллективыкӕм сыфӕлӕало сшӕонгъу шуагъӕ хӕлӕу илоф зӕхищӕнӕу. Цыфхӕм Конституцием кыдильгӕтӕр фитыныгъӕу яӕр — хадзынхӕу ыкӕи ежхӕри хӕдзынхӕм ахӕлӕжъӕнхӕу — амыуӕнонӕр шӕо Иофӕу шӕушӕрӕм епхыгъӕу щыт, арышъ, шӕуип-

шӕдӕкӕыжъ ины, — хигъӕун-фыкӕыгъ Тхакӕушынӕ Аслӕн.

Джащ фӕдӕу республикӕм и Лышхъхъ зӕлукӕгъум хӕлажъхӕрӕм кыдјагъӕ цыфхӕм нахъ апӕблӕгъӕнхӕу, тхъаусыхъ тхыльхӕу ыкӕи джӕпсалӕхӕу кӕалӕ-кӕлахӕхӕрӕм зӕрищыкӕлагъӕм тетӕу аналӕ атырагъӕтынӕу.

Урысыем хӕдзынхӕмкӕи и Гупчӕ комиссие илӕыкӕо Урысыем и ЦИК и Тхъаматӕу Владимир Чуровым и Шуфӕс тхыль къеджагъ. Республикӕм и ЦИК илофшӕнӕкӕи ӕпӕлӕсӕныгъӕ ин зӕрӕхӕлыгъӕр ащ кыкӕи-гъӕтхыгъ. Ащ дакӕоу С. Шапиевым ЦИК-м хӕтхӕм гъӕхъагъӕ ашӕымӕ зӕрӕшӕи-и-гъӕр кыыхигъӕщыгъ.

— ЦИК-м джыркӕи хӕхъагъӕм ялофшӕн зӕрифӕшъуашӕм тетӕу зӕрагъӕцӕкӕштым ыкӕи Урысые Федерацием

инӕмыкӕи субъектхӕм щысӕ-техыпӕ зӕрафӕхъуштым сицыхъ тель. Непӕ политическӕ партиехӕм япчъагъӕ нахъыбӕ мӕхъу, ащ нӕмыкӕу етлани законодательствакӕм тетӕу субъектым и Лышхъхъ ихӕдзын епхыгъӕ Иофшӕнӕр зӕхӕшъушӕнӕу кышъуыпщыль, арышъ, Иофшӕнӕшхо кышъӕожӕ, — кыуагъ Сиябшах Шапиевым.

Зӕлукӕгъум ыуж хӕдзынхӕмкӕи Гупчӕ комиссием хӕтхӕм зӕлукӕу ялагъӕм илӕси 5 пӕлӕкӕи ялӕшхъхъеттыщтыр щыхадзыгъ. Шӕфӕу голосовать зашӕым нафӕ кызырӕхъугъӕмкӕи, Адыгӕ Республикӕм и ЦИК и Тхъаматӕу хъугъӕ Сӕмӕгу Нурбый. Адыгӕ Республикӕм и ЦИК и Тхъаматӕ игуадзӕу къӕнагъ Фанюс Казыхановыр, секретарӕу — Хъацӕцӕ Фатимӕ.

Адыгӕ Республикӕм и Лышхъхъ ипресс-кӕулыкӕу

Адыгеим ӕпылӕгъур ыублагъ

Адыгеим и Лышхъхъу Тхакӕушынӕ Аслӕн пшӕрыль зӕрафишӕыгъӕм тетӕу цыфхӕм ясоциальнӕ фӕло-фашӕхӕр зыгъӕцӕкӕрӕ гупчӕхӕм шӕушӕ ӕпылӕгъум ипунктхӕр республикӕм икӕлӕ шхъхъаӕу Мыекӕуапӕ ыкӕи Адыгеим инӕмыкӕи чыпӕхӕм къащызӕуахыгъӕх.

Нӕбгырӕ 44-рӕ ыкӕи спецтехникӕ 18 кӕалӕу

Крымскӕ агъӕкӕуагъӕх ӕпылӕгъу афӕхъунхӕм пӕе. Ошӕ-дӕмышӕ тхъамыкӕлагъӕу Краснодар краим кышщыхъугъӕм лые зӕрихыгъӕхӕм ӕпылӕгъу аратынӕу расчӕтнӕ счӕт гъӕнӕфагъӕ мы охътӕ блӕгъӕм кызыӕуахыщт.

Адыгӕ Республикӕм и Лышхъхъ ипресс-кӕулыкӕу

Республикӕм ишӕуагъӕ аригъӕкӕыщт

Адыгӕ Республикӕм иминистрӕхӕм я Кабинет планернӕ зӕхъыгъӕу тыгъуасӕ илагъӕр зӕрищӕгъ АР-м и Правительствӕ и Тхъаматӕу Къумпӕыл Муратӕ.

Бӕдзӕогъум иапӕрӕ мафӕхӕм Краснодар краим ичӕыпӕ зӕфӕшхъафхӕм ошхышхо кызырӕ-рашӕшхыгъӕм кыыхӕкӕыкӕи кӕалӕхӕу Крымскӕ, Геленджик, Новороссийскӕ псыр кӕакӕуагъ, а тхъамыкӕлагъом цыфыбӕ хӕкӕодагъ, нӕбгырабӕмӕ ямылькӕу чӕанӕгъ. Урысые Федерацием и Президентӕу Владимир Путиным иунашӕокӕи бӕдзӕогъум и 9-р шыпӕгъо мафӕу тикъӕралыгъӕо щӕгъӕнӕфагъ. Псыкӕиуным хӕкӕодагъӕхӕм яшӕжъ агъӕлӕпӕлӕзӕ планернӕ зӕхъыгъӕом хӕлӕжъагъӕхӕр зы такыкӕрӕ афӕшъыгъуагъӕх. Гъунӕгъу краим республикӕр ӕпылӕгъу зӕрӕфӕхъун ыльӕкӕыщт лӕныкӕбохӕм кӕзӕрӕуӕгъӕи-гъӕхӕр нӕужым атегушылагъӕх.

Джырӕ уахътӕ ехъулӕу Иофхӕм язытет зыфӕдӕм, псыр кызыкӕуагъӕхӕм ӕпылӕгъу зӕрафӕхъу-хӕрӕм къатегушылагъ

АР-м и Премьер-министрӕ игуадзӕу Алексей Петрусенкӕр. Ащ кызырӕуагъӕмкӕи, бӕдзӕогъум и 7-м, сыхъатыр 3.40-м адӕж кӕалӕу Крымскӕ псыр кызырӕ-кӕуагъӕм фӕгъӕхыгъӕ кӕбар кӕалӕкӕхъагъ. Сыхъатыр 4.20-м ехъулӕу гумӕкӕыгъӕо хӕфӕгъӕ цыфхӕм республикӕр адӕлӕ-пылӕным фӕхъазырыгъ. УФ-м ошӕ-дӕмышӕ Иофхӕмкӕи и Министерствӕ и Гъӕлорышӕпӕлӕу АР-м шыӕм ипашӕу Гъунӕжъыкӕо Мурат Крымскӕ кӕуагъӕу кӕт. Джащ фӕдӕу республикӕ МЧС-м икӕулыкӕушӕ нӕбгырӕ 44-рӕ ыкӕи техникӕ 18 гумӕкӕыгъӕо кызыщыхъугъӕ пӕсупӕхӕм ащыӕх. Псыр кызыкӕуагъӕ чыпӕхӕм ащыӕ лагерхӕм республикӕм икӕыгъӕ кӕлӕцӕыкӕу 14-у зашызыгъӕпсфыштыгъӕхӕр къащӕжъыгъӕх. Ащ нӕмыкӕу Адыгӕ кӕралыгъӕо университетым ибазӕу хы Шуцӕлӕ ӕушӕом ӕутым зыщызыгъӕпсфыштыгъӕхӕ сабийхӕр кӕалӕу Анапӕ ащӕжъыгъӕх. Вице-премьерым кызырӕхигъӕшчыгъӕмкӕи, псыр кызыкӕуагъӕ цыфхӕм гумани-

тар ӕпылӕгъу афӕуӕгъӕи-гъӕным, ятыгъӕным фӕшӕ Адыгеим имунципальнӕ образованиехӕм зӕкӕи-м пунктхӕр къащызӕуахыгъӕх. Гумӕкӕыгъӕошхо хӕфӕгъӕ тигъунӕгъу краим ишӕуагъӕ езыгъӕкӕы зышӕи-гъӕо пстӕури ахӕм кӕякӕлолӕнхӕ алӕкӕыщт.

— Краснодар краимрӕ Адыгеимрӕ зӕгъусӕхӕу, зӕгурылохӕу зӕдӕпсӕух. Ари, хымӕ лыуз зӕрӕщымыӕри кыдӕтлыгъӕтӕз тигъунӕгъу-хӕм тадӕлӕпыӕн, якӕын адӕдгӕошын фӕе, — кыуагъ Къумпӕыл Муратӕ.

Хы Шуцӕлӕ ӕушӕом инӕмыкӕи чыпӕхӕм зашызыгъӕпсфырӕ тисабыйхӕм алӕзныкӕокӕи Иофхӕм язытет зыфӕдӕм кытегушылагъ АР-м Иофшӕнӕмрӕ социальнӕ хӕхъоныгъӕмрӕкӕи иминистрӕу Нагӕлӕ Широковӕр. Ащ кызырӕуагъӕмкӕи, джырӕ уахътӕ мыщ фӕдӕ зыгъӕпсфыпӕ чыпӕхӕм, лагерхӕм республикӕм икӕыгъӕ кӕлӕцӕыкӕу 203-рӕ ащыӕ. Ахӕм алӕзныкӕокӕи зи гумӕкӕыгъӕо кӕуцу-рӕп, ятӕонӕрӕр пото-кыр непӕ аухы, ящӕнӕрӕр бӕдзӕогъум и 11-м рагъӕжъӕшт.

Ошӕ-дӕмышӕ мыхъо-мышӕлагъӕ кызыыхъукӕи цыфхӕр ащ псынӕкӕу шыгъӕгъӕозӕгъӕнхӕм, узӕрӕзекӕлон фӕе шыкӕлӕхӕр агурыгъӕло-гъӕным афӕшӕ республикӕм егъӕдӕжӕнхӕр щызӕхъ-цӕгъӕнӕр игъӕо дӕдӕу Къумпӕыл Муратӕ ыльпӕтагъ.

Лӕжъыгъӕм иӕухыжъын зӕрӕлыкӕуатӕрӕм, бюджетым епхыгъӕ Иофыгъӕохӕм, нӕмыкӕхӕми кӕзӕрӕуӕгъӕи-гъӕхӕр нӕужым атегушылагъӕх, унӕшӕо гъӕнӕфагъӕхӕр ашыгъӕх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Суртӕыр ӕишъынӕ Аслӕн тырихыгъ.

Адыгӕ Республикӕм и Лышхъхъ и Указ

Адыгӕ Республикӕм икӕралыгъӕо наградӕхӕр афӕгъӕшӕошӕгъӕнхӕм ехъылагъ

Адыгӕ Республикӕм ыпашхъхъ гъӕхъӕгъӕ ин дӕдӕхӕр зӕрӕ-щыриӕхӕм ыкӕи илӕсыбӕ хъугъӕу Иоф зӕрашӕрӕм апае медалӕу «Адыгеим и Щытхъуезхъ» зыфи-лорӕр афӕгъӕшӕошӕгъӕнӕу.

Бузӕрӕ Алик Шумафӕ ыкӕом — тарихъ шӕныгъӕхӕмкӕи докторым, апшӕрӕр гъӕсӕныгъӕ зыщарагъӕгъӕотырӕ федеральнӕ кӕралыгъӕо бюджет учреждениеу «Адыгӕ кӕралыгъӕо университетыр» зыфи-лорӕм хӕгъӕгум итарихъкӕи, историографиемкӕи, тарихъым итеорикӕи ыкӕи иметодологиикӕи икафедрӕ ипрофессор,

Мальков Анатолий Иван ыкӕом — Иофшӕным иветеран.

Научнӕ Иофшӕным гъӕхъӕгъӕшхо зӕрӕщишӕыгъӕм пӕе щытхъуцӕу «Адыгӕ Республикӕм иапшӕрӕр еджӕпӕ изаслуженнӕ Иофышӕ» зыфи-лорӕр **Беданкӕо Сусанӕ Къӕплӕн ыпхъум** — филологие шӕныгъӕхӕмкӕи кандидатым, апшӕрӕр гъӕсӕныгъӕ зыщарагъӕгъӕотырӕ федеральнӕ кӕралыгъӕо бюджет учреждениеу «Адыгӕ кӕралыгъӕо университетыр» зыфи-лорӕм француз филологиемкӕи икафедрӕ ипрофессор фӕгъӕшӕошӕгъӕнӕу.

Законностым игъӕпытӕнӕкӕи гъӕхъагъӕу иӕхӕм ыкӕи илӕсыбӕ хъугъӕу Иоф зӕришӕрӕм апае щытхъуцӕу «Адыгӕ Республикӕм изаслуженнӕ юрист» зыфи-лорӕр **Бурцева Татьяна Степан ыпхъум** — Адыгӕ Республикӕмкӕи Мыекӕопӕ кӕлӕ нотариальнӕ округым инотариус фӕгъӕшӕошӕгъӕнӕу.

Журналистикӕм ыльӕныкӕокӕи гъӕхъагъӕу яӕхӕм апае щытхъуцӕу «Адыгӕ Республикӕм изаслуженнӕ журналист» зыфи-лорӕр афӕгъӕшӕошӕгъӕнӕу.

Зайцев Евгений Георгий ыкӕом — Урысые организациеу «Урысыем ижурналистхӕм я Союз» зыфи-лорӕм и Адыгӕ республикӕ кӕутамӕ иправление хӕтым,

Ломешина Валерие Иван ыпхъум — Адыгӕ Республикӕм икӕралыгъӕо бюджет учреждениеу «Республикӕ гъӕзетӕу «Советскӕ Адыгеим» иредакцие» зыфи-лорӕм псымӕхӕмкӕи иотдел иредактор.

Физическӕ культурӕмрӕ спортымрӕ яхъхъоныгъӕ илахышхо зӕрахышӕыхъагъӕм пӕе щытхъуцӕу «Адыгӕ Республикӕм физическӕ культурӕмкӕи ыкӕи спортымкӕи изаслуженнӕ Иофышӕ» зыфи-лорӕр **Шӕожъ Мурадин Айс ыкӕом** — гъӕсӕныгъӕ зыщарагъӕгъӕотырӕ муниципальнӕ бюджет учреждениеу «Кӕлӕцӕыкӕу-ныбжыкӕи спорт еджӕпӕу селоу Красногвардейскӕм дӕтым» иди-ректор фӕгъӕшӕошӕгъӕнӕу.

Адыгӕ Республикӕм и Лышхъхъу ТХЪАКӕУШЫНӕ Аслӕн кӕ. Мыекӕуапӕ, бӕдзӕогъум и 9, 2012-рӕ илӕс N 149

Зӕрар кӕафехъы

Блӕкӕыгъӕ мӕкӕуогъу мазӕм ыкӕлӕхӕм адӕжъ «луговой мотылек» зыфа-лорӕ хъампырӕшӕо лӕпкӕым фӕдӕ Адыгеим мымакӕу кыибыбагъӕу агъӕун-фыгъ. Ащ ыуж бӕ темышӕу, мымазӕм иапӕрӕ мафӕхӕм, Мыекӕопӕ районым кышцагъӕкӕырӕ соем ар кышӕежъагъӕу ыкӕи зӕлыкӕлугъӕу кычӕлагъӕшчыгъ. АР-м мӕкӕу-мӕшымкӕи и Министерствӕ испециалистхӕм кызырӕлорӕмкӕи, «луговой мотылекыр» лӕжъыгъӕм лӕшӕу иягъӕ езыгъӕкӕырӕ хъампырашӕохӕм ащыщ, охътӕ кӕкӕым кыкӕлоцӕ шӕофыр зӕлыкӕлун ельӕкӕи, соер, тыгъӕгъазӕр, натрыфыр, хӕтӕрыкӕи лӕпкӕхӕр ары анахъыбӕу зыфӕкӕаигъӕр.

Хъампырашӕом республикӕм

илӕжъыгъӕхӕм зӕрарышхо кӕафимыхъыным фӕшӕ, мӕкӕумӕш хъызмӕтшӕпӕлӕхӕм яшӕофхӕр елбӕтӕу кӕапӕыхъанхӕу, пӕлӕшӕхъоу ахӕр кызырӕкӕыхӕрӕм алыхъу-нхӕу министерствӕм макӕз аригъӕлугъ. «Россельхозгупчӕм» икӕутамӕу АР-м шыӕм кызырӕшӕалагъӕмкӕи, ар зыгъӕкӕодыщт инсектицидхӕр лӕжъыгъӕм тыраутхӕнхӕ фӕе, уцӕу зыхӕтӕысхъагъӕр иуупкӕымӕ нахышӕу. Апхыгъӕкӕи лӕжъыгъӕм пӕлӕшӕхъоу е хъампырашӕоу тесыр макӕми, ахӕр зыгъӕкӕодыщтыр нахыбӕу теуутхӕн фӕеу кӕало. Мы хъампырашӕор ыгъӕкӕодынӕу инсектицид лӕпкӕ зӕфӕшӕхъафыбӕми ацӕ кырауагъ.

Заом, Иофшӕным, Уӕшыгъӕ Кӕуачӕхӕм ыкӕи хӕбзӕухъу-мӕкӕо органхӕм яветеранхӕм (пензионерхӕм) я Адыгӕ республикӕ Совет гухӕкӕышхо щыхъугъ Краснодар краим псыр кышӕиуи тхъамыкӕлӕгъӕошхо кызырӕрӕфихыгъӕр. Ащ цыфӕу хӕкӕодагъӕхӕм ялахыльхӕм, ягупсӕхӕм афӕтхъаусыхъ.

Лӕпкӕ гъӕзетӕу «Адыгӕ макъӕм» иИофышӕхӕр лӕшӕу агу хӕкӕу афӕтхъаусыхъ гъӕзетым Теуцӕжъ районымкӕи исобкорӕу Нӕхӕ Рӕмзӕнӕрӕ Адыгӕ Республикӕм икӕралыгъӕо орӕдыло-кӕзшӕокӕо ансамблӕу «Ислъамыем» ипашӕу Нӕхӕ Аслӕнрӕ ашӕу Къамболӕт игъӕнӕмысӕу идунай зӕрихъожъыгъӕм фӕшӕ.

Республикӕ гъӕзетӕу «Адыгӕ макъӕм» иИофышӕхӕм гухӕкӕи ашӕхъу гъӕзетым иныбджӕгъушӕлугъӕу, бӕрӕ кыфатхӕштыгъӕу, кӕлӕтхӕгъум ӕпылӕгъушӕу кыфӕхъуштыгъӕу Нӕмытӕкӕо Ибрахым Андзаур ыкӕом идунай зӕрихъожъыгъӕр ыкӕи ащ ишхъӕгъусӕ, ыкӕохӕм, илахыльхӕм афӕтхъаусыхъ, якӕын адагошчы.

БЫЛЫМХЪУНЫР

Республикэм лыр къэзытырэ былымхъуным аужырэ илээс заулам хэхьоныгъэ щышлэгъ. Анахъэу ащ фэзысагъэхэр шагубзыухъунымрэ къохъунымрэ промышленнэ лъапсэ ялэу зэрагъэпсыгъэр ары. Аужырэ илээситфым а лъэныкъомкIэ мэхьанэ зилэ хъугъэ-шлагъэ хъугъэх чэтэхъо фабрикэу «Шэуджэныр» икIэрыкIэу зэрэзэ-тырагъэпсыхъажьыгъэмрэ Теуцожь районым щыщ къутырэу Шев-ченкэм дэжэ ЗАО-у «Киево-Жураки» зыфилорэм къохъупIэ комп-лекс ин зэрэсагъэпсыгъэмрэ. Чэтэхъо фабрикэм илээс къэс шагу-бзыухэм яхъун фэгъэхьыгъэ технологиер нахьышлэу шагъэфедэ. Ащ кыыхэкIэу шагубзыу пчъагъэм республикэм щыхэгъэхъо-гъэнымкIэ фабрикэм гъэхъагъэ ешлэ. 2007-рэ илээсым шагубзыу-хэм япчъагъэ процент 70-кIэ нахьыбэ хъугъагъэмэ, тызыхэт илээ-сым икыихъэгъум ар процент 77-м хъазырэу нэсыгъ. А уахътэм кыыкIоцI къоу ахъурэр процент 73-м ехъукIэ нахьыбэ хъугъэ.

Энергиер къэзытыхэрэм ауасэ ренэу зэрэахъорэм емылгытыгъэу, Адыгеим зэкIэ ихъызмэтшIапIэхэм аужырэ илээситфым кыыкIоцI псаум телъытагъэу лэу кышшахъы-жыгъэм хэхъуагъ, 2011-рэ илээсым ащ ипчъагъэ тонн мин 53-м къехъугъ.

Лым икыэхъыжыын индуст-риальнэ шIыкIэм тешагъэ зэрэхъугъэм ишIуагъэкIэ аужырэ илээсхэм а лъэныкъом зэхъо-кIыныгъэшIухэр фэхъугъэх. 1991-рэ илээсым лэу кышша-хъыжыгъэр былым пашгъэ-хэмрэ къохэмрэ къэзытыгъа-гъэр. 2004-рэ илээсым кыахъы-жыгъагъэм ипроцент 37,9-рэ былым пашгъэхэм, процент 16,9-рэ къохэм кыатыгагъэмэ, ащ процент 43,1-рэ шагубзы-ухъуным шиубытыгъагъ. Тыз-хэт лъэхъаным мэкъумэщ хъызмэтым зэкIэ фэгъэзагъэ-хэм кыашахъыжыр лым ип-роцент 85,2-рэ кыеты шагубзы-ухъуным, адрэ лъэныкъохэм кыатырэ процент пчъагъэр зэрэхъурэр: къохъуныр 13,7-рэ, былым пашгъэхэм яхъун 1, мэлхъуныр 0,1-рэ. Къызэрэ-радзэрэмкIэ, илээс благъэхэм кыакIоцI шагубзыулэу ыкIи кьолэу республикэм кышша-хъыжыщтыр хэпшыкIэу на-хьыбэ хъушт.

Адыгеим мэкъу-мэщымкIэ и Министерствэ кыызэрэщало-рэмкIэ, лыр къэзытхэу ахъух-рэм япчъагъэ хэгъэхъогъэным-кIэ мыгъэфедэгъэ амал шIа-гъохэр джыри шылэх. Промыш-леннэ лъапсэм тетэу лыр къэхъыжыгъэнымкIэ джы кызнэсыгъэм гъэфедэгъэ хъу-хэрэп чэтэхъо фабрикэ инхэу «Майкопский» ыкIи «Родни-ковский» зыфилорэмкIэ. ТэхъутэмкIэе районым ит чэ-тэхъо фабрикэу «Октябрьскэм» изэтэгъэпсыхъажьыны кIыхъэ-лыхъэ хъугъэ. Кошхъэблэ ыкIи Красногвардейскэ районхэм икIэрыкIэу ащызэтырагъэпсы-хъажьырэ ыкIи ашагъэпсырэ къохъупIэ комплексхэм, ЗАО-у «Киево-Жураки» зы-филорэм къохъо комплексым иятлонэрэ чэзыоу шашIырэм лэу кыашахъыжыын алъэкIы-щтыр макIэп. Лыбэ къэзытшIт былым пашгъэхэр щыхъу-гъэнхэмкIэ Мыекьопэ районми амал макIэп иIэр. Зигугъу къэтшIыгъэ пстэури тэрзэу зэшIохыгъэхэ ыкIи гъэфедэ-гъэхэ зыхъукIэ, тиреспубликэ лыр нахьыбэу кышшахъыжы-гъэным, ар кыызэрафэклэушт

Мэхьанэ ин зэтыгъэн фэе Iоф

уасэр нахь макIэ щышIы-гъэным уафашт.

Кошхъэблэ районым мэкъу-мэщымкIэ игъэлорышIапIэ ипа-щэу Штымэ СултIан кыызери-луагъэмкIэ, къутырэу Казеннэ-Кужорскэм къохъупIэ комплекс унаеу шагъэпсырэм ишIын шIэхэу аухышт. Ащ щызэты-рагъэпсыхъэгъэ механизиро-ваннэ псэолъэ инихэу датскэ технологиер агъэфедэзэ къохэр зышахъуштхэм ыкIи зыща-гъэпшэрыштхэм ящыкIэгъэ оборудованиер арагъэуцуагъ. Мы илээсым кыо лъфэр-пIорхэр ахэм ашахъухэу рагъэжышт.

ЗАО-у АПК-у «Адыгей-ский» зыфилорэм идиректо-рэу И. М. Афэунэм кыызерило-рэмкIэ, къохъупIэ комплекс иным иятлонэрэ чэзыу етIуп-щыгъэу агъэпсы. Ари иина-гъэкIэ апэрэ чэзыоу Iоф зышIэ-рэм фэдизышт. Ащ даклоу мы комплексым шагъэпсы къохэр зышаукIыштхэ, зыщызэIа-хыштхэ, республикэмрэ гъу-нэгъу районхэмрэ ятучанхэм лыр ашашаным зыщыфагъэ-хъазырышт псэуалгъэр. Мы кыызфэтIогъэ псэолъэкIитIумэ яшIын тызыхэт илээсым ыкIэм аухынэу рахъухъэ. Ащ ишIуагъэкIэ, къэкIошт илээсым комплекс иным кьолэу кышша-хъыжыщтыр фэдитIукIэ на-хьыбэ хъушт.

Красногвардейскэ районым

шагъэпсынэу зыфежыгъэхэ къохъупIэ комплекс инэу «Еле-новское» цIэу зыфашIыгъэм ишIын зэрэклорэм уигъэрэзэнэу щытэп. Къо мин 25-рэ щы-хъугъэным тегъэпсыхъэгъэ комплексым ишIын 2008-рэ илээсым фежыагъэх. Ащ кы-шегъэжыагъэу псэолъэ иным игъэпсын сомэ миллион 300 фэдиз пIуагъэхъагъ нахь мы-шIэмэ, ООО-у «Лабинск-агрострой» зыфилорэм ащ ишIын езгъэжыагъэм илээситIу хъугъэ IофшIэнэр зызэпигъэугъэр за-

казчикым мылкъу зэрымэ-Iэжым кыыхэкIэу. Комплек-сым шагъэпсын фэе псэолъэ ини 9-м щыщэу ашIыгъэр 2 нылэп.

ТэхъутэмкIэе районым чэтэхъо фабрикэу «Октябрь-ский» зыфилорэм итыр икIэрыкIэу зэтэгъэпсыхъажьыгъэным фэ-гъэхъыгъэ IофшIэнэр зэ-шIуахых. Ащ инвесторхэри банкхэри кыахагъэлажыхэрэп. Специалистхэм кыызэрало-рэмкIэ, ежхэм ямылкъукIэ ащ фэдиз IофшIэныр агъэцэкIэн зыхъукIэ, илээс зытIушкIи аухыштэп.

ООО-у «Майкопагрикол» зыцIэм чэтэхъо фабрикэхэу «Майкопская» ыкIи «Родников-ская» зыфилорэм яфонд шхъалэхэр ыщэфыжыгъэх. Ахэм язэтэгъэпсыхъажьын мымакIэу мылкъу халъхъа-гъэмэ, шагубзыулыр кышша-хъыжыу агъэпсышъугъэп. Илээс заула хъугъэ ахэм Iоф зашамышIэрэр. Джащ фэдэу Шэуджэн ыкIи Красногвардей-скэ районхэм арытыгъэхэ бы-лымэхъо фермэ шIагъохэу «Майкопагриколым» ыщэфы-гъэхэмэ ащызэшIуихышт IофшIэнэу рихъухъэгъагъэм щыщэу ыгъэцэкIагъэ щылэп.

Илээсишъэ пчъагъэхэм кыа-кIоцI адыгэхэм былым пIа-шъэхэр, мэл-пчэнхэр, шыхэр, шагубзыухэр мымакIэу ахъу-хэзэ кыырыкIуагъэх, ахэм ящылэныгъэ чIыплэшхо шаубы-тыштыгъ. Тызыхэт лъэхъаным республикэм мэкъумэщ от-раслэмкIэ зэрар къэзыхъырэ лъэныкъохэм былымхъуныр ащыщ хъугъэ. Специалистхэм зэралытэрэмкIэ, былым пIэшэлыр республикэм нахьы-бэу кышшахъыжыгъэным уфэзышъит амалхэр щымы-Iэхэу щытэп. Ахэм кыызэ-ралорэмкIэ, апэрэ Iофыгъоу зэшIохыгъэн фаер чэмхэу шкIэхэр кызкIэхъоштхэм яп-чъагъэ хэпшыкIэу хэгъэхъо-гъэныр, лыбэ къэзытышт ныб-гъэшъухэр нахьыбэу хъугъэн-хэр ары. Ащ даклоу зэкIэ чэм-хэр анахь быгъу лъэпкъышIу-хэм кыаахырэмкIэ искусс-веннэу гъэлыхъожьыгъэнхэр зэхэмышагъэ хъуштэп. Бы-лымIус базэм хэхъоныгъэшIу фэмышIэу, былымхэр дэгъоу умыгъашхэхэу гъэхъагъэ зэрэмышIыштым шчэ хэлъэп. Лъэшэу яшIуагъэ кьэкIошт республикэм зэкIэ ицIыф псэупIэхэм культурнэ бы-лымхъупIэхэр ащыгъэпсы-гъэнхэм, ахэм мэкъу бэу къэ-зытышт уцхэу илээсыбэрэ кьэкIыхэрэ ащыпхыгъэнхэм.

Былым пIэшэлыр бэу къэ-хъыжыгъэным фэгъэгъэло-рышIэн пIэкIышт амалыбэ иI Мыекьопэ районым. Ащ фэди-зэу бэшIагъэп гъэмэфэ лъэ-хъаным ащ икыушхъэ хъу-пIэхэм, анахъу Лэгъо-Накъэ былым Iэхъогъубэхэр аша-гъэхъухэзэ лыбэ зышарагъэ-шIыштыгъэр. Джы ащ зи пы-лэжыбэп, сыда пIомэ кыуш-хэм пфышт е пщэшт былымы-бэ щылэжыбэп.

Зигугъу къэтшIыгъэ пстэу-ми зэтыраIажэ лыр бэу къэзы-тыхэрэ былымхэу республикэм шахъухэрэп хэпшыкIэу нахьы-бэ шIыгъэныр. Сыда илээс пчъагъэ хъугъэу кьоджэ псэупIэхэм, районхэм, кыалэхэм, зэкIэ республикэм былымлыр кыашызыхъыжыхэрэм Iоф-шIагъэу ялэхэр зыкIызэфэ-мыхъысыжыхэрэп, анахъ гъэхъагъэ зышIыгъэхэр зыкIы-хамыгъэуэфыкIхэрэп?

ЛIЭХЪУСЭЖЬ
Хъаджэрэтыбый.

АКЪУ-м иприемнэ комиссие исекретарэу Ольга Калашникова.

Адыгэ къралыгъо университетым иприемнэ комиссие пшъэдэкъыж зыхьрэ исекретарэу Ольга Калашниковам кызырратиуагъэмкІэ, бэдзэогъум и 7-м ехъулэу нэбгырэ 1878-мэ ятхылъхэр мыщ кырахьыллагъэх. Ахэм ащыщэу 135-р ыпкІэ атызэ еджэщтых, адрэхэр бюджет чыплэхэм афэбэнэщтых.

2012-рэ илэсым университетым бюджет чыплэ 1712-рэ илэщт. Мы илэсым лэныкыо 53-кІэ специалистхэр еджаплэм кыгъэхъазырыщтых. Ахэм ащыщэу сэнэхъат 35-мкІэ очнэу, 18-мкІэ заочнэу, 6-мкІэ очнэ-заочнэу еджэщтых, гурыт профессиональнэ гъэсэныгъэ лэныкыо 16-кІэ ыкІи ублэлэ профессиональнэ гъэсэныгъэр лэныкыуитлукІэ зэрагъэгъотыщт.

Ублэлэ профессиональнэ гъэсэныгъэм бюджет чыплэ 50, гурыт профессиональнэ гъэсэныгъэм бюджет чыплэ 685-рэ мыгъэ илэщт. Апшэрэ

гъэсэныгъэм бюджет чыплэ 944-рэ кыделгытэ.

Мы илэсым Адыгэ къралыгъо университетым сэнэхъати 6 кІэу кызыретиуагъэх. Ахэм ащыщых бизнес-информатикэр, дизайнэр, туризмэр ыкІи нэмыкІхэр.

Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым иприемнэ комиссие иответственнэ секретарэу Юрий Ларионовым кызырратиуагъэмкІэ, мыгъэ апшэрэ еджаплэм сэнэхъатыкІэ кыыхигъэхъащтэп. ИкІыгъэ илэсым зериштэгъэ сэнэхъатхэр джыри лыгъэкІотэщтых.

Очнэ егъэджакІэм тетэу нэбгырэ 560-рэ кыгъэхъазырынэу еджаплэм ыштэщт. Ахэм ащыщэу 368-р заочнэу еджэщт, 490-м гурыт профессиональнэ гъэсэныгъэ зэригъэгъотыщт, 75-м ублэлэ профессиональнэ гъэсэныгъэ илэ хъушт.

Тхылъхэр мэкьюогъум и 20-м кыщегъэжыагъэу бэдзэогъум

ЕтІупщыгъэу ТХЫЛЪХЭР АТЫХ

Мыгъэ гурыт еджаплэхэм къачІэкІыгъэхэм мы мафэхэм апшэрэ еджаплэм зэрэчІэхъащт тхылъхэр атых.

Тиреспубликэ ит апшэрэ къралыгъо еджэплитумэ тыгъуасэ тащылагъ, тхылъхэр алызыхэр комиссиехэм ясекретарьхэм залудгъэкІагъ, Іофыр зэрэклорэм тылпыплъагъ.

и 25-м нэс очнэу еджэщтхэм алахыщтых, заочнэу сэнэхъат зэзыгъэгъотыщтхэм мэкьюогъум и 20-м кыщегъэжыагъэу шышъхъэлум и 10-м нэс тхылъхэр агынхэ алэкІыщт.

Мы еджаплэм зэкІэмкІи лэныкыо 27-кІэ сэнэхъат щызэбгъэгъотын плэкІыщт. Ащ щыщэу апшэрэ гъэсэныгъэ лэныкыуиплЫкІэ, гурыт гъэсэныгъэ лэныкыо 12-кІэ ыкІи

ублэлэ профессиональнэ лэныкыуи 3-кІэ мыщ ныбжыкІэхэм щызэрагъэгъотын алэкІыщт.

Тыгъосэрэ мафэм ехъулэу мы еджаплэм чІахъэ зышІоигъо нэбгырэ 1235-мэ ятхылъхэр атыгъэх. ГъэрэкІо джырэ иуахътэ елыгыгъэмэ, ащ фэдагъ гурытымкІэ зитхылъ кърэзытыгъагъэхэм япчъагъэ.

ЫпкІэ хэлъэу еджэхэрэм ахъщэу атыщтым мыгъэ кыыхъошт. Ар тэ тиреспубликэ ит къралыгъо апшэрэ еджаплэхэм ямызакъоу, зэрэ УрысыекІи нахьыбэ хъушт. УФ-м гъэсэныгъэмкІэ ыкІи шІэныгъэмкІэ и Министерствэ ыштэгъэ шапхъэхэм ялгытыгъэу, экономикэм ылэныкыокІэ апшэрэ гъэсэныгъэ зэзыгъэгъоты зышІоигъом илэсым кыкІоцІ сомэ 60200-рэ ытыщт, Іэзэн ІофымкІэ сэнэхъат зэзыгъэгъотыщтым — сомэ 66300-рэ, фармацевтикэмкІэ — сомэ мини 112-рэ. Лабораторие зыщыкІэгъэ сэнэхъатхэмкІэ еджэщтхэм нахьыбэу ахъщэ атыщт.

Юриспруденцие сэнэхъатыр зыІэ кызыгъэхъащтхэм сомэ мин 40 нахьыбэ атыщтэп. Ар адрэ апшэрэ еджаплэхэм ялгытыгъэмэ нахь макІ, сыда плэмэ мы еджаплэм бюджет ахъщэмкІэ юристхэр кыгъэхъазырхэрэп.

Апшэрэ еджэплитлоу тызыдэщыІагъэмэ цІыфыр ащыжыотыгъ, чэзыум хэтхэу зитхылъхэр зытыщт ныбжыкІэхэр бэу коридормэ атетыгъ.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Гум кыыхихыгъэ

Непэ нэлуасэ шъузыфэсшы сшІоигъо Хъакъунэ Мухъамэд тызыщылуІагъэр ащ Іоф зыщышІэрэ цэшІэ поликлиникэу Мыекъопэ районым итыр ары. Ежъ ышъхъэ фэгъэхьыгъэу мы лым бэ къебгъэлон умылзэкІыми, ІлофшІакІэ кылуатэрэр макІэп.

Блэщэпсынэ гурыт еджаплэм кызычІэкІым, Мухъамэд гухэлъ пытэ ышІыгъэу щытыгъ медицинэм Іоф щышІэнэу. Ары Мыекъопэ медицинэ училищым зуботехническэ отделение хэтыгъэм зыкІэкІуагъэр. Гуетыныгъэ фырилэу шІэныгъэ кызыІэкІигъэхъаным кІэлэ ныбжыкІэр зэрэпылтым ащ икІэлэгъаджэхэм гу лъагагъ ыкІи цэшІэ дэгъу зэрэхэкІыщтыр бэмэ кыраІоштыгъ.

Мы училищыр ары Мухъамэд ищыІэныгъэ гъогу здытехъэгъэ Люби зыщылуІагъэр. Аскъэлэе пшъэшъжыер фельдшерскэ отделением щеджэщтыгъ. 1974-рэ илэсым ныбжыкІитІур шъхъэгъусэ зэфэхъугъэх. Еджэныр джыри къаухыгагъэп, бэджэндэу аштэгъэ унэм исыгъэх, ау кыи-

ныгъо пстэури зэпачыгъ. Мухъамэд училищыр Любэ нахь нахь пасэу кыухыгъ ыкІи Мыекъуапэ дэт поликлиникэм цашІэу (техникэу) ІофшІэныр щыригъэжыагъ. Ащ ыуж Люби еджэныр кыухыгъ, апэрэ сабыри — Азэмат къафэхъугъ.

Специалист ныбжыкІэхэм кыраІогагъ Кубэ Іонхэщъ, илэсищэ Іоф кыыщашІэн алэкІыщтэу, ау кІэлэцЫкІур зыдэпшэн уфитыгъэп, арэуштэу къэнэнхэу хъугъэ. Уахътэр псынкІэу макІо. Тульскэм дэт гупчэ сымэджэщым иврач шъхъаІэу ХъакІмэфэ Кимэ ныбжыкІэхэр ыдэжэ зырегъэблагъэхэм, къезэгъыгъэх, янэ-ятэхэри яІэпыІэгъоу поселкэу Тульскэм унэ цыкІу щашъ-фи, Іоф ашІэу, псэухэу рагъэ-

ГЪОГУ

жыагъ. Бэ темышІэуи псэупІэ кооперативым хахъэхі, унищэу зэхэт фэтэр ащ щашъфыгъ.

ЯкІалэу Азэматі ятэ илэуж рыкІуагъ. Мы лээхъаным тымрэ къомрэ район поликлиникэм цашІэхэу (техникхэу) цэлажъэх. Азэмат ыкыоу Бислъани а сэнэхъат дэдэр кыыхыгъ, медакадемием щеджэ. Ащ ышыпхъу цыкІу илэси 5 ыныбжыр.

Унагъор зэхэгушыІэжыи унэ стоматологическэ поликлиникэ кызыІуахынэу рахъухъагъ. Чыплэри кыагъотыгъ, ищыкІэгъэ тхылъхэри, сыд якынми, аугъоигъэх, банкми чыфэ кыІахыгъ. МыІэшІэхыгъэми, поликлиникэм ІофшІэныр ыублагъ, врач-стоматолог, медреса ыкІи санитаркэ ащ кырагъэблагъагъэх.

Мухъамэд илэс пчъагъэм гуетыныгъэ фырилэу исэнэхъат

зэрэрылэжыагъэм фэшІ бэрэ ыцІэ кыраІуагъ, щытхъу тхылъхэмкІэ хагъэуэфыкІыгъ. Мы илэсым ар пенсием

макІо, ау иІофшІэн ыгъэтІылыным, тІысыжыным егупшысэгорэп.

Леонид МЕРТЦ.

ХЭГЪЭГУ ЗЭОШХОМ ТЕКІОНЫГЪЭР КЪЫЗЩЫДАХЫГЪЭР ИЛЬЭС 67-рэ ХЪУГЪЭ

Ильэс 20 нахь мыхъурэ гъаш

Лыгъэр ежъ лъым хэлъын фæе, джашыгъум епложьыни, уелъэужьыни ищыклагъэп. Арэуцтэу шымытыгъэмэ, тигъэгъушхоу СССР-м ыкІи Адыгеим япионер-лхъужь-хэм язекІокІэ-шыкІэ дахэ, яхэгъгу шульэгъу ин сыдым къыхэкІыгъэу плытэгъыгъа? Советскэ нэгъырэ пэпчъ пІоми хъунэу патриотизмэр ыл хэжэгъуагъэу мы чІым къытехъоштыгъ; ныжъ-тыжъхэм, нытыхэм, еджапІэм а экІэ къащегъэщтыгъ, мэкІэ-макІэу лъапсэ адзыштыгъ.

Щысэ тэрэзыр арыба пІуныгъэмкІэ анахь кІуачІэ хъурэр, жъым кІэр едэлъштыгъ, кІырыплъыштыгъ, унагъом уасэ илагъ, еджапІэмэ ялоф дэгъоу агъэцакІэштыгъ, къэралыгъор унэшъо пытэмэ арыпсэуштыгъ, псэумкІи щыІэныгъэм зэгъэзэфгъэ ин хэлъыгъ а лъэхъаным. Къэралыгъом игумэкІ-тхъамыклагъо джары

хэти зэфэдэу зэхышІэныр къыз-хэкІыгъэри; жъи, кІи зэкъо-зыгъэуцагъэри, пый бзаджэм тезыгъэкІуагъэхэри.

Хэти къогъу къохъажъ ышІыгъэп, лыгъэшхо къахафэу нэмыц теахІохэм утын арахыштыгъ. «Узэкъотмэ — улъэш!» зэралорэр шыпккъэ, цыф лъэпкъ зэфэшъхъафыбэм язэкъотыныгъ заом текІоныгъэр къышщыдзыгъэхыгъэр. Урыси, адыги, ермэли, къэндзали зыпсэ зиджагъо ахэтэп, ау ищыклагъэ зэхъум, апсэ атызэ, мамырныгъэр къаухъумагъ.

Зигугъу къэсшІыштыр адыгъэп, ау лыгу зилъэу къэхъугъагъ. Кувика Геннадий Захар ыкІор 1925-рэ ильэсым къэхъугъ, Краснодар щыщыгъ, 1942-рэ ильэсым я 45-рэ краевой гупчэ еджапІэм ия 7-рэ класс къыуыгъагъ. Мызэу, мытІоу, ежъ ишІоигъоныгъэкІэ фронтым агъэкІоным кІэлъэлоу военкоматым Іутыгъ. Ау зыныбжъ имыкыгъэм Іизын къыратыгъэп. ЫужыдокІэ Геннадий, ышнахыжъ Юрэ кІырыплъэу, военнэ училищым чІэхъагъ. Бе-

лоруссием, Польшэм, Германи-ем ащызэуагъ.

Ильэс 20 зэкІэмкІи кыгъэ-шІэнэу хъугъэр. Геннадий Ку-вика ицІыф шІыклагъэр, идзэ-кІолІ гъэпсыклагъэр иписымэ тхыгъэхэм анахь дэгъоу зыми уигъэшІэжъын ылъэкІыштыгъ. ДзэкІолІ писымэхэр апэрэх Хэгъэгъу зэошхор зыфэдагъэр хэукъогъэнчъэу пшІэнымкІэ.

«Щыгъэ мазэм и 17, 1945-рэ ильэс. Сэлам, силъанІэу сян. Непэ тыкызуцугъэу зытэгъэпсэфы. Чэщ-мэфитфэ тІыси, гъэпсэфи тимыІэу тапэкІэ тылгыкІомагъ. Фашистхэр кІаІагъэу мачъэх, алыгыи сыди къычІатэкъу, ау псэушхъы Іэл уІагъэм фэдэх, кызыцэкъэкІых.

Пчыхъэ, непэ щагур чыІэ. ЗэкІэ сизгъусэ ныбдэжэгъухэр псаух, узынчъэх. Шъори, Юри шъуипсымэхэр кысІу-кІэхэрэп, зы чыпІэ тызэри-мысыр, тызэрэкІорэр арыш-тын чэщци, мафи. Тащыц нэпчъ анахь шІоигъор зы сыхъат нахь мыхъуми чыи-еныр ары. СыкызыкІоужькІэ

тадэжъ о, мам, сыкымы-гъэуцъ».

Шуныгъэ дахэ зилэ кІалэм нэдэлъыпІэ зэригъотэу ябын-хэр мыгумэкІынхэм пае етІу-цыгъэу писымэхэр къытхы-цтыгъ:

«27.1.45 иль. Фронтым кыкІырэ сэлам кышгуфя-сэгъэхъы. ЗуапІэм тылуты-ми, зыми тыщыкІэрэп. КІа-лэхэр мэпцэрыхъэх, мэгы-кІэх амал зыщытІэм. Сэри сытІысыгъэу сыкытэхъ. Мам, джыи сыпсымэхэр нахь зэпы-уцтых, наступлением ты-кІоцт, джащ фэдэу ротэм политинформациехэр сэ-рышъ кышчызышІыхэрэр, ренэу ахэм зафсэгъэхъазы-ры. Начальствэм мы заня-тиехэм осэшхо къафи-штыгъ. Берлин тызынэскІэ, джащыгъум къэстхыштыгъ.

Джыри зы тхыгъэ кІэкІ: «17.11.45 иль. ЕтІуныгъэу тылгыкІуатэзэ фашистхэм кІадгъэІагъэу тэфых. Ты-гъуасэ КъокІынІэ Пруссиием икІэлэшхо тшъагъэ, тэтые ыкІи поляк нэгъырэ 2000-м

нахыбэу нэмыцхэм гъэрэу аштэгъагъэхэр шъхъафит тшІыгъыгъэх. Краснодар щыщхэри ахэм ахэтыгъэх...»

Мы тхыгъэ тхъапэм ыуж тхъамафэ тешІагъэу, гъэтхъапэм и 25-м, 1945-рэ ильэсым, кІа-лэм ябынхэм лейтенантэу Геннадий Кувика гъэтхъапэм и 20-м, 1945-рэ ильэсым лыгъэ хэлъэу зэуапІэм зэрэщыфэ-хыгъэр, исэмэгубгъу пыицэр къызэрэтефагъэр итэу, коман-дирымрэ частым идзэкІолІ-хэмрэ ацІэхэр зыкІэтхэгъэ тхъаусыхэ писымэ мыгъор къа-Іуагъ.

Краснодар щыщыгъэ кІэла-кІэм игъашІэ ильэс 20 нылэп икІыхъэгъагъэр, илЫгъэ иинэ-гъэ-лъэагъэ бэкІэ ащ шъхъа-рыщыштыгъ. Лыуз, гумэкІ, шульэгъу ин ХэгъэгъумкІэ, цыфхэмкІэ зилэ кІэлэклагъ. ТекІоныгъэшхор къэзыгъэб-лэгъагъэхэр, заом зыпсэ тэц пае щызыгъэтІылыгъэхэр зы-щыдгъэгъушхэ хъуштыгъ, ахэм ящыІагъэ афэтІуатэзэ къыткІэхъухъэхэрэр гъогу зафэ тетцхнхэ фае.

МАМЫРКЪО Нуриет.

ЦЫФЫМРЭ ЩЫІЭНЫГЪЭМРЭ

Тикъуаджэ шапІугъэм тырэгъушхо

Хэт щыц цыфи икыуаджэ шІодах, нэмыкІ псэупІэхэм къа-хигъэшы шІоигъу. Сыд фэдиз фишІагъэми, ицІыфэ телъэу елътыгъ. Апэрэ лъэбэкъухэр зыщидзыгъэхэм къыщыуб-лагъэу, хъаблі, чыли, еджапІи цыфы хъуным фэшІ Іоф дэ-зышІагъэхэр шІукІэ ыгу къэ-кІыжъых, ядахэ зэриІоштым пылэ. А зэпстэури цыф шап-хъэхэу тинахыжъхэм къыд-нагъэсыжыгъэхэм ащышых. Тэри тигуапэу ахэр тэгъэфедэх.

Теуцожь районым ит къуаджэу Нэчэрэзые укытегушылэ зы-хъукІэ, бэ къепІолІэн плъэкІы-щтыр, нэмыкІ къуаджэмэ лъэ-шэу ар атекІы.

Чылэм кырыкІуагъэр лъэпкъ тарихым хэхагъ. Хэгъэгъу зэ-ошхом илъэхъани тикъоджэ цыкІу, тичыгу къэзыухъума-гъэу макІэп къыдэкІыгъэр. Пыйм пэуцужыгъэмэ ащыш-хэм къагъэзэжыгъэп.

Заом изакъоп гумэкІ къыт-фэзыхыгъэр.

Пшызэ ихы ІэрышІ ыпкъ кыкІыкІэ егъэзыгъэу агъэко-щыгъэ къуаджэхэм Нэчэрэзы-ий къахэфагъ. Нахыжъхэу щыпсэуштыгъэхэр зыч-зып-чэгъоу зэрэзэрэІыгыгъэхэм ишІуагъэкІэ, къуаджэм ыцІэ амыгъэкІодыным фэшІ зэхэгъ-шыІэжъхы, унэ шІыгъахэу АдыгъэкІалэ къацаратыштхэм афэмыехэу къоджакІэ агъэпсы-жыгъ, Нэчэрэзыи фаусы-жыгъ. Мары джыдэдэм ти-къуаджэ къыдахъэрэм егъа-шІэм а чІыпІэм щысыгъэу кышщыгъу, къагъэкошчыгъагъэ-ми къэмышІэжыныу дэхэсурэ-тэу мэпсэу. Джащ фэдиз кыи

зэпызычыгъэ къуаджэм къы-дэхъухъэгъэ сабыйхэри алъэ теуцох, нахыжъхэм ящысэ тетхэу ягъогу рагъэхъу, нэнэжъ-тэгъжъхэм япкІэнтІэпс зэрэмы-хъаулыагъэр а зэпстэуми къагъэлъагъо.

Нэчэрэзые икІэлэ пІугъэу Хъуажъ Аскэр Красногвардей-скэ районым иІахъзэхэлэ ІофшІапІэу «Содружество» зыфиІорэм ипаш. Нэчэрэзые бэшІагъэу къыбгынагъ нахь мышІэми, зыщанІугъэ къуа-джэр щыгъушхэрэп. Ащ ишы-хъат Хэгъэгъу зэошхом хэлэжъа-гъэхэм ясаугъэтэу къуаджэм дэтым ишІын имылькы зэрэ-хилъхъагъэр. Ильэс къэс къуа-джэм щыпсэурэ унагъо пэпчъ тыгъэгъазэм хэшІыкІыгъэ дагъэр афегошты. Аскэр къо-

джэдэхэм шІукІэ игугъу ашІы, шІу альэгъу. Кыдэхъухэрэм лъэшэу тагъэгъушІо.

Адыгэ Республикэм иІахъо иІахышІу зэрэпхышІыхэрэм фэшІ тиіеспубликэ итын анахь лъапІэу медалэу «Адыгеим и Щытхъузежъхэр» къыфагъэ-шъошагъ. Тиіеспубликэ и Лышхъэу ТхъакІушынэ Ас-лъан лъэшэу тыфэраз. Тикъуа-джэ шапІугъэ Хъуажъ Аскэр ишІушІагъэ ыгъэлъэпІагъ, тэри тигъэгъушІагъ. ИІахъо нахы-бэ хъунэу, псауныгъэ пытэ иІэу, иунэгъо дахэ дэтхъэжъэу щы-Іэнэу тыфэлъало.

Нэчэрэзыем ацІэкІэ къэзытхыгъэр къоджэ ефэндэу БЭГЪ Хыс.

Фирмэм иагроном шъхъаІэу Тыгъужъ Нурбий тиупчІэ иджэуап кыритыжъы-зэ, апэу зыцІэ кыриІуагъэр, мы сурэ-тэу шъульэгъурэр зытыраригъэхыгъэр лэжыгъэу комбайнэхэм къақІащырэр зэрагъэкъэбзэрэ, зэрагъэгъушхырэ, хъам-бархэм зэраратэкъожьырэ техникэ зэ-фэшъхъафэу хъамэм тетхэм Іоф язы-гъэшІэрэ Мыгу Аслъан ары. Тэри Аслъан ицІыкІугъом къышщегъэжъагъэу тэшІэ. Тыщыгъуаз кІэлэ ІэпкІэ-лъапкІэу, лэ-жъэкІошхоу зэрэщытым, сэлам къыуимы-хэу къызэрэомыбгъукІоштым.

Ильэс заулэ хъугъэу Мыгу Аслъан зыщылэжъэрэ хъамэм ипащэу Хъаш-

Аслъан ІофшІэкІошху

БэмышІэу Теуцожь районым ит фирмэу «Синдика-Агром» имеха-низированнэ хъамэу Джэдэжъагъэ дэтым тытехъэгъагъ. Тызфэ-ягъэр хыныгъо лъэхъаным мыщ зэпыу имыІэу кытехъэрэ лэ-жыгъэм изехъан, игъэкъэбзэн, игъэгъушъын, игъэтылгыжъын чанэу пылхэм ащышхэм сурэт атырадгъэхыныр, ахэм яІофшІакІэ тигъэзетеджэхэр щыдгъэгъозэнхэр арыгъэ.

хъуанэкъо Аслъан къытфІогагъ щыІэ-ныгъэ гъогуу къыкІугъэр, иІофшІакІэ, илэжъэкІэ-псэукІэ.

Мыгу Аслъан 1956-рэ ильэсым къэ-хъугъ. Джэдэжъагъэ еджапІэм ияп-Іэнэрэ класс нэс кІуагъэ. Ау ыбзэ икыу фэдизуу зэрэфимытым, гушІыІэхэр къыІо-шъунхэу зэрэщымытым апкъ кыкІэу еджапІэм кычІэкІыжыгъ. ІофшІэныр кІэлэ дэдэу ригъэжъагъ. Бригадирым кыриІорэр, зыфигъазэрэр ыгъэцакІэу бэрэ хэтыгъ. Нахь зыкызылэтым, 1973-рэ ильэсым, былымэхъо фермэм ІофшІэныр щыригъажы, лІэшІэгъу шанэ фэдизрэ ищытхъу аригъалоу щылэжъагъ. Бы-лымІыгыгъ, Іусхэр зыгъэхъазырхэрэм ахэтыгъ, зыфагъазэрэр зэшІуиыгъ.

— Ильэс заулэ хъугъэу къыздэла-жъэшъ, — еІо Хъашхъуанэкъо Аслъан, — лъэшэу сегъэраз. Хъупхъэ, чан, уцуи, тІыси иІэп, кІэлэ ІэпкІэ-лъапкІ. Зыгорэ епложьынэу щытэп. Гулгытэ дэгъу иІ, мы-тэрэзыр ылъэгъоу щысыштыгъ. Нэфшъа-

гъом зэкІэмэ тапэу ІофышІэ къэкІошты, щагум уцыжыт дэтхэр риупкІыштых, хэкІыр Іуиыштыт, хъамбархэр ыгъэкъэб-зэштых. «Мыр сэ сиІофшІэ» е «сфэшІэ-щтыгъ» ыІоштыгъ. Къэбзэныгъэм лъэшэу пылэ.

— Адэ мы мафэхэу лэжыгъэр хъамэм кызыштытехъэхэрэм Аслъан сыда иІоф-шІакІэр? — теупчІы тигушІыгъу.

— Мафэ къэс Іоныгъор зыщыкІорэ уахътэм тыхъамэ коц тонн 300 фэдиз кы-техъэ, — икІэлотэнхэм къахегъагъо Хъашхъуанэкъом. — Ар апэ хъамэм те-тэтакъо, еІанэ ар зэпырагъазэ, кІа-гъэпшы, агъэкъабзэ ыкІи агъэгъушъы, складым чІагъэкъожы. Аслъан лэжыгъэр лэжыгъэгъушъэмкІэ къақъырэшхом икІашъо кІаоу зэгъыретакъо. Ащ игъус ЛЫбзыу Азмэти. НэбгыритІум зедыра-гъаштэзэ Іоф ашІэ, лэжыгъэу хъамэм кытехъэрэр кІаугъае. Джарэуштыгъ зы хъамбарым коц тонн 900, адрэм тонн 300 Мыгу Аслъан ачІитэкъогах. Къызэри-

тыдзэрэмкІэ, тигъушъапІэхэм коц тонн минищ ачІэфэщт. А зэпстэур зыпшъэ дэкІыштыр Аслъан.

— Ау, Рэмзэн, ащ Іофыр щыухыгъэ хъуштыгъ, — икІэлотэнхэм къапегъащэ хъамэм ипащэ. — Ащ фэдиз лэжыгъэр зэрацэщтыр къызагъоткІэ, прицепхэр зыпшІыгъэхэ автомашинэ инхэр къафын-хэшъ, мафи чэщци ямыІэу лэжыгъэр Іуащышты. Ахэр ымыгъэгъужъохэу, щы-мыгъэтхэу зыгушъэщтыр Мыгур ары.

Аслъан кІэлэ чанэу, нэутхэу, игулы-тэ инэу зэрэщытым фэгъэхыгъэу джы-ри зы щысэ къэсхыны, — еІо Хъашхъуа-нэкъом. — ТигъэуцыІалъэхэр ышІы-жыныхэу урыс кІалэ горэ тызщыфаем къэтэгъэблагъэ. Мафэ горэм ар къэкІуа-гъэу Іоф ышІэзэ, Аслъан гъусэ фэхъугъ. НэбгыритІур дэгъоу зэгурэІох. Ар зэ-рэгъэшІагъорэр зэшІэм, урыс кІалэм кыІуагъ: «Мыр тэрэзуу мыгушІышъуми, кІэлэ Іуш. КъызэплэкІыгъо симыфэзэ сызыфэе Іэмэ-псымэр къэшІэшъ, къахе-хышъ, къысеты. Джынэс ащ фэдэ сапэ кыифагъэп».

Унэгъо дахи ышІэнэу Аслъан инасып кыыхыгъ. Ишъхъэгъэсу МэлэиІычэт сымэ-джэщым Іоф шешІэ. НэбгыритІумэ шъэуитІу зэданІугъ — Казбекрэ Азмэтрэ. Ахэми унагъохэр яІэ хъужыгъэх, лъфыгыпІли къапыфэжыгъ. Аслъанрэ ишъхъэгъусэрэ ахэм гушІогуагъо қафахы.

НЭХЭЕ Рэмзэн.

Сурэтыр тэзыхыгъэр Іашъынэ Аслъан.

**БЛЭГЪОЖЪ Сафыйт.
Кіэлзегъэджэ Іофшіэным
иветеран.**

КЪБР-м

Джыри нэбгырэ 31-рэ

Мы мафэхэм купиты хуэху Сирием кыкыжыгытэ тильэпкэгъу нэбгырэ 31-рэ Налшык (Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм) къэкложыгъэх. «Пэрыт» зыфиорэ общественнэ организациеу репатриантхэр тищылакIэ хэгъэгъозэжыгъэнхэм ыкIи IэпыIэгъу афэхуэгъэнным пылым ипашэу Stashy Ахмэд къеуатэ:

— Нэбгырэ 50 къэкложыныу ары къызэрэталогъагъэр, къэнагъэхэр ыужкIэ къэкложыштых. Тильэпкэгъухэм Минеральные воды ыкIи Налшык яэродромхэм тащыпэгъокIыгъ. Нэбгырэ 15-р турбазэм чIэдгъэтIысхыагъ, 7-р санаториеу «Эльбрус» зыфиорэм тIагъэ, къэнагъэхэр ялахылыхэм яунэхэм къащыуцугъэх. Мы уахътэм къэкложыгъэ цыфхэм ятхылыхэр тэгъэпсых.

Сирием хьал-балык къызитэджэгъэ уахътэм къышгъэжыагъэу ащ кыкыжыгытэ Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм щыпсэунхэу къэзыгъэзжыгъэхэр нэбгырэ 220-рэ мэхъух. Ахэм янахыбэр санаториехэм ачIэдгъэтIысхыагъэх, хьакIэщхэм арысых. ПсэупIэ зымыIэхэм апае фэтэрхэм талъэху, ахэм зращыпсэуштыхэм лъатышт ахыщэр спонсорхэм къаутоирэ мылкъум хагъэкIыгъэ ашышты.

Къэхэлъэжъ
къагъотыгъ

Къэхэлъэжъ гъэшIэгъон къушъхэм хэшIыхыагъэу Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм къызэрэщагъотыгъэр республикэм и Лышъхэм ипресс-къулыкъу къытыгъ. А чыпIэр къалэу Налшык километри 100 фэдизкIэ пэчыжъ, къушъхэ зандэу щыт, удэкIоенкIэ къин.

УплъэкIунхэр зышIыхэрэ шIэныгъэлэжъэу, зэшъхэгъусэхэу Мария ыкIи Виктор Катляровхэм къызэралорэмкIэ, къэхалтэм иинагъэ умыгъэшIэгъонэу щытгъ. Къэхэм ащышхэр археолог «шIуцIэхэм» атIэкIыгъахэ. Бэнхэр иных, метри 4 — 5 зийнэгъэ мыжъо ящикхэр угу къагъэкIых. Къэхэр бэдэдэ мэхъух — шъэ пчыагъ. Ахэр къушъхэ лъапсэм къыщырегъажъэхэшт, ышъхьапэ нэсых. КъызызетепхыкIэ, къушъхэх адэлъхэр, шъхэжъушъхэхэр иныхэп, сабылим ышъхэ фэдэх. Къэ пэпчъ пхъэф чыг (береза) тет. Ащ фэдэ чыпIэу узэкIолэнкIи уздэкIоенкIи къиным къэхалтэ зыкIышашыгъагъэр къэшIэгъуае. Ащ пэблагъэу псэупIэ щытыгъэу зымы уригъэгупшысэрэп, зггорэм цыфхэр ащ щыпсэуштыгъэхэу озыгъэлон лъэуж гори къэнагъэу щыIэп.

ТЫРКУ РЕСПУБЛИКЭМ

Премьер-министрэм
къыгъэгугъагъэх

БлэкIыгъэ тхьамафэм Тырку Республикэм и Премьер-министрэу Реджэб Тайб Ардоган къыIуагъ къэкIорэ илъэсыкIэ еджэгъум къышгъэжыагъэу чыпIабзэхэмрэ ахэм ядиалектхэмрэ еджапIэхэм я 9 — 11-рэ классхэм арыс кIэлэеджакIохэм ащягъэшIэгъэнхэ фаеу. ЧыпIа-

бзэкIэ алыгъэхэрэм адыгабзэри ахэхэ, джащ фэдэу абхъазыбзэри, курдыбзэри, грузиныбзэри къызэлъеубытых. Ар къэбар гушIуагъу, ау сьдэуштыгъэ егъэджэныр гъэпсыгъэ хушты?

Класс пэпчъ щеджэрэ кIэлэ-цыкIухэм нэбгырипшым къышчымыкIэу зильэпкыбзэ зэзы-

гъашIэ зышIоигъохэр къыза-хэкIыкIэ ары ахэм чыпIабзэхэр зэрагъэшIэнхэу амал къазэратыштыр. Еджэнэу фаехэр нахыбэ зыхъухэкIэ, кIэлэцыкIухэм ублэпIэ классхэм къащегъэжыагъэу ар арагъашIэу аублэшт.

Премьер-министрэм къызэриIуагъэмкIэ, илъэси 10-м къыкIоцI чыпIабзэхэмрэ ахэм ядиалектхэмрэ сабылхэм языгъэшIэшт кIэлэегъаджэхэм ягъэхъазырын хабзэм ыпшъэ рельежыжы.

Зызэдагъэпсэфышт

Кавказ хасэхэм я Федерациеу (Каффед) Тыркуем щызэхэщагъэм макъэ къызэригъэлурэмкIэ, адыгэмэ къахэкIыгъэ кIэлэ-кIэ куп къалэу Анталие агъэ-кIонышъ, ягъэпсэфыгъо уахътэ ащ щырахышт. Ахэм ахэтхэу загъэпсэфынэу Адыгеим щыпсэурэ ныбжыкIэхэм ащыц купи рагъэблагъэ. Зэгъусэхэу мазэрэ зызызэдагъэпсэфыкIэ, ныбжыкIэхэр нахъ зэрэшIэнхэу, адыгабзэкIэ зэдэгущыIэшъухэу хуным щэгугъых.

ТикIалэхэм ащыщэу Анталием зыщызгъэпсэфыштыр джыри гъэнэфагъэхэп, ахэм атырагъэкIодэшт ахыщэр къыздырахыштыри ашIэгорэп.

Обществениэ организациеу «ДАР»-м ахыщэ ыугъоинэу ригъэжыагъ, ау ар Iоф псынIагъоу щытгъ. IэпыIэгъу зыщыкIа-

гъэхэр армырми бэ мэхъух, ау гъот ин зилэ цыфхэм ямылкъу щыц къызэхалъхэмэ, тикIа-

лэхэм тильэпкэгъоу Тыркуем исхэм ялыфгыгъэхэр ягъусэхэу Анталие мазэрэ зыкышшагъэпсэфын, зыкышшапIыгыхьан ыкIи щызэрэшIэнхэ алыэкIышт.

ХЫУШЪО ШАПСЫГЪЭР

Баскхэр
адыгэхэм афэдэх

Черкесхэм (адыгэхэм) ятарихъ ыгъэгумэкIэу, зэригъашIэ шIоигъоу щылэ цыфхэм зэрэдунаеу ащыхэхэ. Испанием кыкIыгъэ журналистэу Урцри Урротикозча

Шъачэ хэхьэрэ адыгэ чылэхэм бэмышIэу адахъэзэ зэрэзэригъэлъэгъугъэхэми ар къеушыхыаты. Баскхэм япровинциеу ар къыздыкIыгъэмрэ ХыIушъо Шапсыгъэмрэ бэкIэ зэфэдэхэу къычIэкIыгъ.

Адыгэ цыеу кIалэм шалъагъэр ежъ фадыгъэм фэдэу фэшIу-къэбзагъ, дахэу къекIуштыгъ. Хъурышъо пIор, шъхъарыхъо-ныр, тыжыкIы бгырыпхыр, къамэр шIогъэшIэгъонхэу зэпипIы-хыштыгъэх. Черкес шъыпкыгъэу зыкышIошIыштыгъ.

— Кавказым сэ бэрэ сыкъэкIуагъ, Адыгеим, Абхъазым, Чечэным, Къыблэ Осетием сашылагъ, — къеуатэ Урротикозча, — ау Шъачэ нэлъасэ зызыфэсэшIым ыуж баскхэр Кавказым щыпсэурэ лъэпкхэм атекIыгъэхэу зэралорэм нахъ сыкъезэгъыгъ. Черкесхэм ятарихъ нахъ куоу зэгъашIэ къэс, лъэпкытIуми зы алыапсэ яIэн зэрилъэкIыштыр нахыбэу сшIошъ мэхъу. Баскхэми адыгэхэми ячIыгу шIу зэралъэгъурэр, шъхъафитныгъэм зи зэрэпамышIырэр, цыфыгъэшхо зэрахэлъыр зэфэдэх.

КIалэр гъэзетэу «Берриа» зыфиорэм (къалэу Бильбао къышчыдэкIы) испецкор. Кавказ темэм ыгъэгумэкIэу пылт. Телеканалэу ЕТВ-м Iоф дешIэ, Кавказым ис цыфхэм афэгъэхыгъэ репортажхэр, очеркхэр ащ къышчагъэлъагъох.

— Илъэс къэс Шъачэ сыкъакIозэ сшIышт. Джы хэгъэгугъытIу силэ хуэгъэ, — еIо Урротикозча. — Шапсыгъэ Адыгэ Хасэм хэтхэм шапсыгъэ къуаджэхэр къысагъэлъэгъугъэх, чыпIэ гъэшIэгъонхэм сашагъ, адыгэ джэгъу Хьаджыкыо сышчырагъэплъыгъ, исп унэхэр Шъаапэ щыслъэгъугъэх. Испаниеми ахэр итых, баскхэр зыщыпсэухэрэ чыпIэхэм ащынахыбэх. Туристхэр зэплъыштыр гъэнэфагъэх, нэмыкIхэр къэралыгъом къеухъумэх, шIэныгъэлэжъ закъохэр ары ахэм Iоф адэзышIэрэр.

Журналистхэр Шапсыгъэ зэрэщылагъэм фэгъэхыгъэ къэбархэр гъэзетэу «Берриа», Интернетым къарыхъаштых, каналэу ЕТВ-м къытыштых.

НЫБЭ Анзор.

КЪЩР-м

Айраным имэфэкIыгъ

Шъолъыр зэфэшъ-хъафхэр зыхэлэжыгъэ фестивалэу «Айраным имэфэкI» зыфиорэр Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэм ипсэупIэу «Красный Курган» щызэхашагъагъ. Республикэм и Правительствэу къызэритырэмкIэ, ащ Темыр Кавказ Федеральнэ шъолъырым хэхьэрэ республикэхэм ыкIи Тыркуем къарыкIыгъэ хьакIэхэр хэлэжыагъэх.

«Йогурт пстэури, биокефирхэри зэрахэтхэу, айраным елытыгъэмэ, уасэ гори зымыIэ шхыныгъох. Шъуамышъу ахэм псауныгъэ дэгъу шъуиIэнэу шъуфаем», — ыгъэдалоштыгъэх цыфхэр республикэм и Премьер-министрэу Кябишев Рэщыдэ.

ЗэхэщакIохэм къызэралорэмкIэ, фестивалыр зыкызэхашагъэр лъэпкы шхыныгъохэр нахъ цыфыбэмэ арагъэшIэнэу, анахэу ахэм ащыщэу цэм хэшIыкIыгъэхэр псауныгъэмкIэ зэрэдэгъухэр агу къагъэкIыжыныу ары. Щэр агъэфедэзэ ашIырэ лъэпкы шхыныгъо анахъ дэгъухэр ууплэжIунхэу амал щылагъ, зэрагъэнэкъокъугъэх, нахыжыхэм ахэр зэрашIыштыгъэ рецептхэр ахэмкIэ агъэфедагъэх.

Пхъэчаишхоу литрэ 350-рэ зэрыфэрэм из айран мэфэкIым шагъэхъазырыгъагъ, ащ идэгъугъэ фестивалым къекIолагъэхэм зэхашагъ.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

ЦЫФЫМРЭ ГЪАШІЭМРЭ

ГукъэкІыжъым кІуачІэ

ЩыІэныгъэм идэхагъэ нэм фэлпырэн, гум икъоу кырилотыкІын ылэкІырэн. Къоц Аслъан кытхэ-тыгъэмэ, непэ ыныбж илээс 70-рэ хуыттыгъэ. Цыфмэ афэнэгущоу джы аумыкІэжъми, ащыгъупшэрэн, игушыІэ фабэхэр тхакІумэм икІыхэрэн.

кыуеты

хэм ягумэкІ-гупшысэхэм зэралыІэсыттыгъэр иІахыылхэм кылотэжы.

Къоц Аслъан унэгъо дахэ иІагъ. Ишхъэгъусэрэ ыпхуитІурэ гушыІэгъу зафэхукІэ, къэбар гъэшІэгъонхэр къафІуатэщтыгъэх. Ипхъорэлъфхэм ащыгушІу-кыштыгъ. ИІахыылхэм кыфыдагъэкІыгъэ буклетым уеплбы зы-хукІэ, сурэтхэр нэгум кыкІэуоцх.

Дзэм кылыкъур шихызэ сурэт-тэу тырахыгъагъэм удэгущыІэ пшІоигъоу уахытэ кыокІу, тарихым гукІэ ухэхъэш, дзэ кыуы-къур щытхуу зыхэлъ пшъэрылъ лъапІу а лъахыным зэрэщыгъэм уегушшысэ. 1971-рэ илээсым унагъо иІэ зэрэхъугъэм, 1980-рэ илээсхэм техник-электрикэу Іоф ышІээз цыфхэм яфІо-фашІэхэр щысэ тепхынэу зэригъэцакІэ-щтыгъэм, иІахыылхэм ягъусэу изыгъэпсэфыгъо уахытэ зэригъа-кІоштыгъэм, фэшхъаф сурэтхэм щыІэныгъэм уахытэ.

Фатхыгъэ усэхэм уяджээз,

унагъом зэрэщыгъэпІэщтыгъэм унаІэ теодзэ. Адыгеим ичІыпІэ да-хэхэр зэригъэлъэгъуштыгъэх. ГукъэкІыжъ сурэтхэмрэ тхыгъэ-хэмрэ унагъом кыфэнагъэх.

— Бэрэ салукІэщтыгъэ Къоц Аслъани, ышнахыжъэу Кими, ишхъэгъусэу Гали, къэбар гъэшІэгъонхэр кысфалуатэщтыгъэх, — еІо Мыекъуапэ щыпсэурэ Іэшынэ Юрэ. — Аслъан цыфышІугъ, арэ-ушгъу шІэхэу дунаим ехыжыштыгъи сшІэгъахэп.

— Аслъан къуаджэмкІэ титэмшхъэ кыодыгъэп, тигъунэгъу дэдагъ, — еІо тІофшІэгъоу Хъурмэ Хъусени. — Ащ шынахыжытІу иІагъ — Максимрэ Кимэрэ, ышнахыкІэ Нурбый сэ силэгъугъ. ЯунагъокІэ къуаджэм щалытэ-щтыгъэх, янэ-ятэхэу Исмахылэрэ Кацэрэ пІуныгъэ дэгъу адызэр-хъэщтыгъ, адрэ шъэожыыхэмкІэ зэшиплІыри щысэтехыпІагъэх. ЗыкыІэти 1953-рэ илээсым къу-аджэм кызыдэкІыжъхэм, бэмэ инэу агу кызыреогъагъэр непэ

фэдэу къэсэшІэжы. Кызыдэ-кІыжыгъэхэ Мыекъуапи дахэу дэсыгъэх, чылэр зыцагъэгъуп-шэщтыгъэп. Аслъан цыфышІу дэдагъ, ащ фэдизэу бэу зэримы-гъэшІагъэр гухэкІ.

— Сятэ ымакъэ непи сщыгъу-шэрэн, — кыІуатэ КъокІыпІэм щыпсэурэ лъэпкъхэм искусствэ-хэмкІэ я Къэралыгъо музейеу Мые-кыуапэ дэтым иІофышІэу, Къоц Аслъан ыпхъоу Жаннэ. — Цыфым игъашІэ зэрэкакор сятэ ишыІэ-ныгъэкІэ нахышІоу кызыгуры-Іуагъ. Ныбджэгъоу иІагъэхэм ащы-гъушшэрэн. ШукІэ агу кызыра-гъэкІыжырэм тэри кІуачІэ кы-теты.

Аслъан янэу Кацэ къуаджэм икомсомолкэ чанмэ ащыщыгъ, колхозым щылэжъагъ, гъаблэм илэхъан нэгъырабэмэ ІэпыІэгъу афэхъугъ. Къоц Аслъан иІахыыл-благъэхэм мыжъобгъоу фагъэу-цугъэм, усэу фатхыгъэм кыпкы-рыкІырэ гупшысэхэр щыІэныгъэм кыыхахыгъэх — агу кытеофэ ащыгъушшэщтэп.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкэ ІофхэмкІэ,
ІэкІыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырІэ
зэпхыныгъэхэмкІэ
ыкІи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкІэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шхъаІэм
ипшъэрылъхэр
зыгъэцакІэрэр
иапэрэ гуадзэу**

**АУЛЪЭ
Руслъан**

**ПшъэдэкІыжъ
зыхырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ
Хъусен**

**Редакциер
зідэшылэр:**
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаІэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиокъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэлы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпІэ гъэлары-
шІапІ, зэраушыха-
тыгъэ номеры
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ІОГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4160
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2193**

Хэутыным
узщыкІэтхэнэу щыт
уахытэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахытэр
Сыхъатыр 18.00

ШЪАЧЭ ЩЫКІОШТ ОЛИМПИАДЭМ ИПЭГЪОКІ

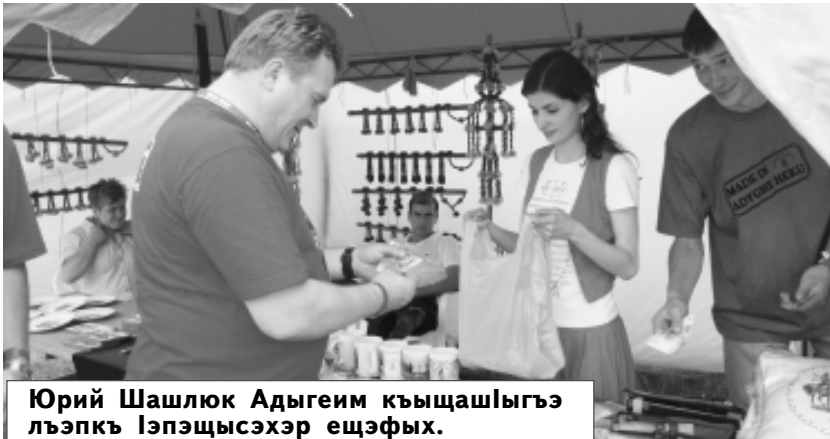
И 12-м Адыгеим къэсыщтых

Дунэе зэнэкъокъоу «Дэнэ гъогу-2012»-рэ зыфилорэр бэдзэогъум и 7-м кыщыублагъэу и 13-м нэс Урысыем щыкІошт. ЗэлукІэгъум хэлажъэхэрэр бэдзэогъум и 12-м Адыгеим ичыгу кынынэсынхэу тэгугъэ.

Автомобиль раллиеу «Дэнэ гъогу-2012»-р яплІэнэрэу зэхашагъ. Олимпиадэ джэгунхэу 2014-рэ илээсым Шъачэ щыкІоштхэм зэнэкъокъур афэгъэхыгъ. Зэла-шІэрэ Семен Якубовыр раллиеу «Дэнэ гъогу» ипроект идиректор. Ащ кызыриІуагъэмкІэ, зэнэкъо-къум мыгъэ зэхъокІыныгъэхэр

фашІыгъэх. Гъогуоу къакІуштыр зэрэзэблажъугъэм дакІоу, зэнэкъо-къум хэлажъэрэмэ ащыш имашинэ кыутэмэ е нэмыкІ горэ кхъебулэмэ зэлукІэгъухэм ахагъэкІыпэрэн. КыкІэлъыкІлорэ мафэхэм зэх-щэщт зэнэкъокъум хэлэжъэнэу фитыныгъэ раты.

Адыгэ Республикэм зэнэкъо-

Юрий Шашлюк Адыгеим кыщашыгъэ лъэпкэ Іэпэщысэхэр ещэфых.

къур зэрэщыкІоштым фэгъэзэгъэ Юрий Шашлюк блэкІыгъэ илээс-хэм зэлукІэгъумэ ахэлъжъагъ. Ащ тызэрэщыгъэгъозагъэу, дунаим щыцІэрыІо спортсменхэр, зэхэщакІохэр зэнэкъокъум хэлажъэх. Адыгеим икультурэ, лъэпкэ шэн-хабзэхэм хыкІэхэр къакІэупчІэх. Адыгэмэ яІэпэщысэхэр лъэшэу ашІогъэшІэгъонхы.

Волгоград, Элиста, Ставрополь краим, Адыгеим ягъогухэм спорт-сменхэр къарыкІоштых. Зэнэ-кыокъур телеканал зэфэшхъаф-хэмкІэ кыагъэлагъо. Къэтынхэр бзэ 20-м нахыбэкІэ зэрэщэх.

ЯШІУАГЪЭ АРАГЪЭКІЫ

БлэкІыгъэ илээсым «Дэнэ гъо-гур» Адыгеим зэрэщыкІуагъэр шІукІэ тыгу кытэгъэкІыжы. Зэхэ-щакІохэм ацІэкІэ кІэлэцІыкІу

ІыгъыпІэу Хъакурынхъаблэ дэтым шІухъафтынхэр фашІыгъагъэх. КІэлэцІыкІу ІыгъыпІэм ипашэу Лышэ Хъарыет зэнэкъокъум изэхэщакІомэ лъэшэу зэрафэразэр кытфІІогагъ.

«Дэнэ гъогу-2012»-р Олимпи-адэ джэгунхэу Шъачэ щыкІоштхэм афэгъэхыгъ. Автомобильхэм яэки-пажи 100-м нахыбэ апэрэ чІыпІэ-хэм афэбанэ. Адыгеим кызынэ-сыхэкІэ тищыІэкІэ-псэукІэ ядгъэ-лъэгъуным тызэрэфэхъазырыр рес-публикэм культурэмкІэ иминист-рэу Чымышъо Гъазый Правитель-ствэм щыкІогъэ зэхэхэм кыщы-Іуагъ.

Бэдзэогъум и 12-м зэнэкъокъум хэлажъэхэрэр Адыгеим кынынэ-щтых. Ащ фэгъэхыгъэ кыгъэлъэ-гъонхэр, концертхэр зэхэщэщтых.

кІыжыным фэшІ футболист пэпчъ иухъазырыныгъэ нахышІоу кы-гъэлъэгъон фае. Тикомандэ ешІэкІэ хэхыгъэ зэримыІэм кыыхэкІэу гъэхъагъэ ышІын ылэкІырэн.

Зэкыошныгъэм ипашэмэ, футбо-листмэ адэтшІыгъэ зэдэгущыІэ-гъухэр «Адыгэ макъэм» кыщы-хътыуштыгъ.

**НэкІубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТІЛЪ Нурбый.**

«Дэнэ гъогу» изэхэщакІохэм яшІухъафтынхэр кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэм ипашэу Лышэ Хъарыет ратыжых.

ФУТБОЛ

«Зэкъошныгъэм» иуплъэкІунхэр

Мыекъопэ футбол клубэу «Зэкъошныгъэм» 2012 — 2013-рэ илээс ешІэгъум зыфигъэхъазырызэ, ныб-джэгъу зэлукІэгъуи 2 иІагъ. ЕшІэгъухэр Ныбгъурэ Крым-скэрэ ащыкІуагъэх.

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Дагдизель» Каспийск — 1:0.

Къэлапчъэм пенальтикІэ Іэгуаор дэзыдзагъэр Лучин.

ЯтІонэрэ ешІэгъур Астрахань икомандэу «Астрахань» зыфилорэм 1:0-у тшІуихыгъ.

— Валентин Нечукиным тико-мандэ кыгъэгъэжыгъ. Къэлэп-чъэлут дэгъухэр тштагъэх. Джыри зы футболист кыедгъэблэгъэщт, — кытиІуагъ «Зэкъошныгъэм» иди-ректор шхъаІэу Натхъо Адамэ.

Бэдзэогъум и 16-м илээс ешІэ-гъур ятІонэрэ купым щаублэщт. «Зэкъошныгъэм» изэлукІэгъухэр стадионэу «ІОностым» щыкІоштых. Тикомандэ ауж кынэрэмэ кхэхэ-